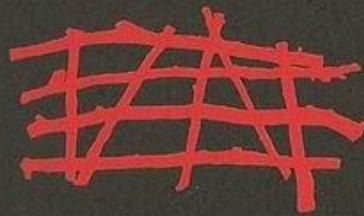

Urbán Tibor

DRANKÁK
(BÁBUZÁS II.)

Urbán Tibor

DRANKÁK
(BÁBUZÁS II.)

Az album Urbán Tibor Vigadó Galériában rendezett kiállítása alkalmából jelent meg.
Das Album erschien nach der Ausstellung Tibor Urbáns in der Vigadó Galerie.

2003

Család a fényképekben

(emlékezni vagy emlékezetben maradni)

Fényképek a múltból, a család fakuló, Urbán Tibor emlékezetének neuron-hálóiban megtartott mítoszai. Tudjuk, hogy ezek a képek az elmúlt pillanat bizonyosságát, beteljesedését jelzik, ami már nincs többé. Ez a Barthes által megidézett „volt” s mára már közhelyszerű az a Kunt Ernő-i gondolat is, hogy a privát fénykép zárványszerűen őrzi magában az időt. Mindeközben ezek a képek, s a képeket elválaszthatatlanul kísérő, rájuk tapadó családi legendák nem a régmúltra, hanem erősen a jelenre utalnak.

Beállított képek, melyek ellenállnak az intimitás minden kísérletére, elutasítják a megismerés igazi szándékát. Megnézhetjük ugyan a családot, de kizárólag annak társadalmilag is elfogadott szintjén, csak a megmutatás cenzúrázott formájában. Láthatjuk, hogy hogyan KELL az apának, a feleségnek, férfinak és nőnek kinéznie. A portréfényképezésről írja Henry Snelling 1849-ben: *„...a modell alkatát aprólékosan tanulmányozni kell, hogy a lelegegánsabb és legkönnyebben megvalósítható pózba tudjuk beállítani. A szemeket valamely tárgyra kell függeszteni, amely a kamera egyik oldalán, valamivel fölötte van, de sohase nézzenek a lencsébe vagy egyenesen a szerkezetre. Ez utóbbi mozdulatlan, buta, bábész, komor vagy fájdalmas kifejezést kölcsönöz az arcnak.”*

Ezek a fényképek – az Urbán Tibor által készített bábuk, fényképes installációk – kizárólag a családi élettörténetek, a közös rokoni értelmezés-horizont összefüggéseiben írható le, festhető meg, állítható össze: összességében érthető meg. Ez az emlékezés, híd a régen volt és a ma között csak abban a retrospektív emlékezésben rekonstruálható, amely nem választható el az elbeszélő aktuális személyes helyzetétől. A fénykép és az elbeszélő múlt elválaszthatatlanok, ahogyan Kracauer mondta, hiszen *„...ha hiányozna a szóbeli tradíció, nem lehet-ne a képből a nagymamát rekonstruálni... Egy ember fényképe mögött úgy rejtőzik élettörténete, mint hótakaró alatt”.*

A saját, családi fényképekkel való szembesülés, a múlt feldolgozásának önreflexív folyamata nem elszigetelt szépészeti gyakorlat, mint ahogy a művészetek kulturális elszigeteltségben – a mindennapok összefüggéséből kiemelve – az érdektelen tetszés tárgyává váltak, hanem mint “funkcionális esztétika” definiálható. Bourdieu úgy határozza meg ennek az esztétikának funkcióját, mint a családi integráció kifejezését és eszközét.

Hajlamosak vagyunk aszerint kezelni fényképeinket, ahogyan megőrizni, emlékezni vagy emlékezetben maradni akarunk. Azáltal, hogy a családi képek értékrendünket és ideáljainkat jelenítik meg, egy stilizált valóságot állítanak eléink. Bizonyos fajta eseményeknek egy bizonyos módon való lefestésével ezek a képek az élmények szelektált megjelenési formáinak egy folyamatos feljegyzéssé csáló alkotó transzformációi, amely a jövőben válhat közkinccsé.

A képek több ősi metaforát alkalmaznak magára a családra. Az egyik szerint a családi kötelékek a közösen megtermelt szellemi és anyagi javakban gyökereznek, a másik szerint a család egy lelki közösség, amely a morális értékeken alapszik, a harmadik szerint a család egy érzelmi bilincs, amely az ösztönökből és szenvedélyekből ered. A fotográfia nem mellőzte a család ősi metaforáit, de átalakította és elterjesztette azokat, mélyreható szociális forradalmat okozva ezzel inkább, mint esztétikait. Így ezek képek, amelyek felvonultatják a családi élet külső és belső színtereit: nagypapa ruházatát, tartását, s a múltból visszatérő, a jelenben létrejött kerítésrendszert – az életről készült egyenlegek.

Eléggé nyilvánvalónak látszik, hogy az egyén a saját képeit kivételes képzeletbeli segédeszközökként használja fel személyes történelmének kialakulásakor, kiagyalásakor, de a családi „regény” kidolgozásában nemcsak az őt ábrázoló fotónak van kivételes helye. Sőt! Mesés, gyermekszemmel legendás személyek nagyon sok családban vannak, fő-leg ott is, ahol a családok szétágaztak és szétszéledtek, ott is, ahol esténként közösen beszélnek a múltról. Így magától értetődő a külön-féle családi mitológiák fényképi, s továbbgondolt képi megfogalmazása is.

Krónika ez, a jelen embere által átalakítottan, a múltból ráhagyott, transzformált foszlányokkal kiegészítve, saját létezésének krónikája. Ugyanúgy, ahogyan a fotók a nagy családi eseményeket – születés, elsődíjazás, házasság, öregség –, ez az újjágondolás is ezt jelöli meg. Susan Sontag felismeri a képeknek ezt a természetét. *„A fényképekből – írja – minden család arcképkronikát szerkeszt magáról – hordozható képkészletet, amely a család összetartozásáról tanúskodik.”* Ez is része annak a „családi albumnak”, a rokoni háló vizuális emlékezetének, mely kapcsán kulturálisan predeterminált termék megszervezéséről beszélhetünk.

R. Nagy József